

Atbalsts Bērna mājas ieviešanai Latvijā

Bērna māja – atbalsts seksuālas vardarbības gadījumu atklāšanā un izmeklēšanā

Laura Lediņa

VBTAI Bērna mājas vadītāja

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

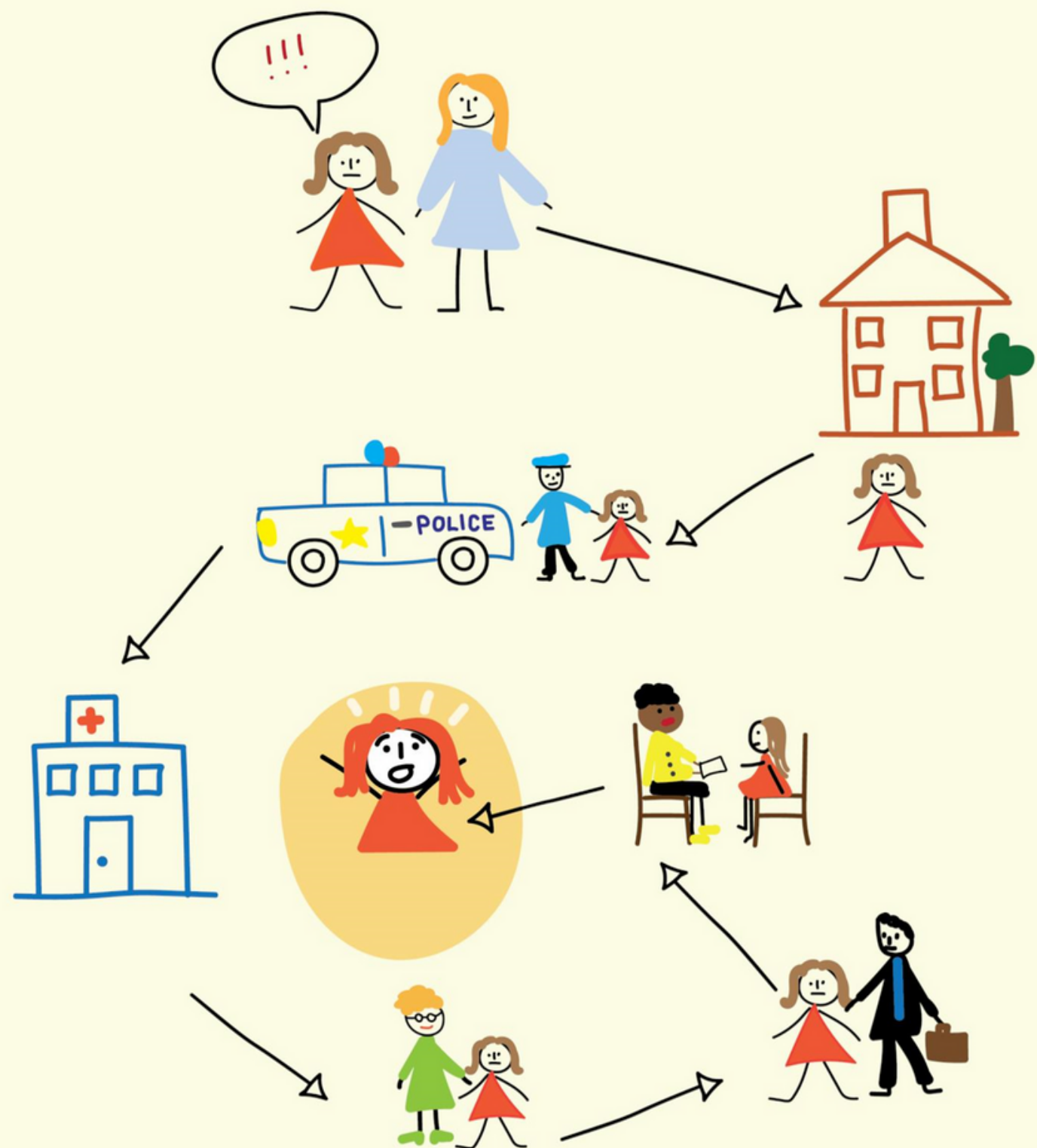
Labklājības ministrija

Pirmais solis pārmaiņu virzienā ir izpratne. Otrais solis ir pieņemšana.

Nataniels Brandens

Pārmaiņas nenotiks, ja gaidīsim uz kādu citu personu vai citu laiku. Mēs esam tie, ko gaidām. Mēs paši esam pārmaiņas, ko meklējam.

Baraks Obama

Barnahus modelis

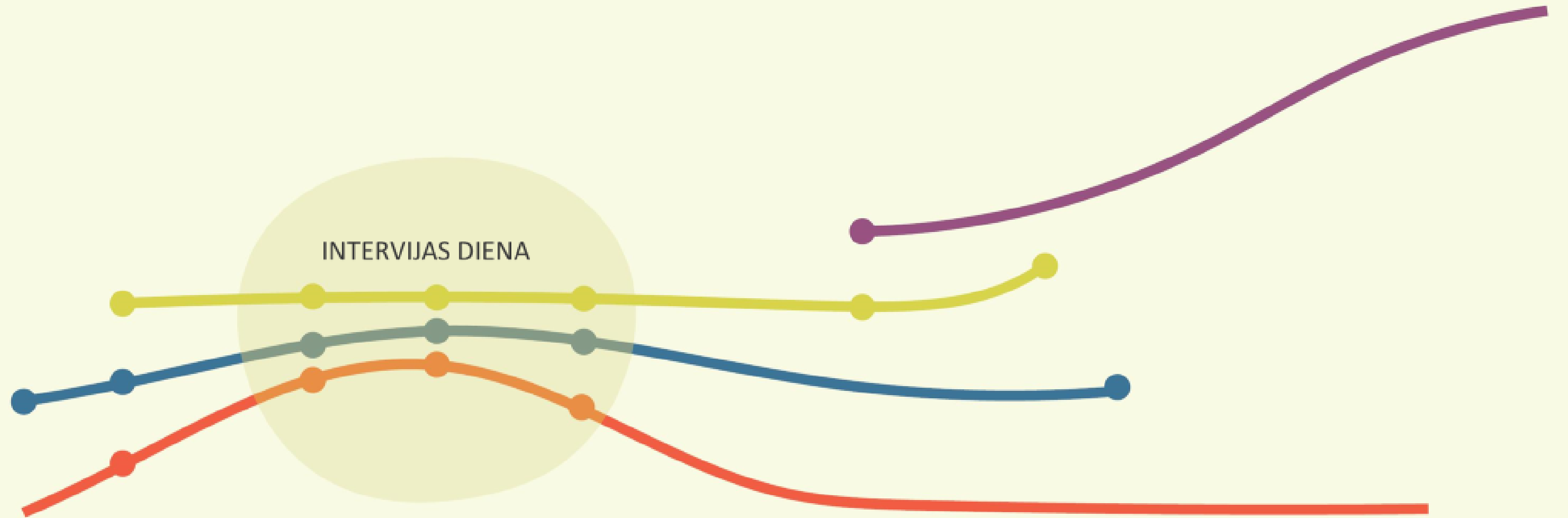
REHABILITĀCIJA

BĒRNA MĀJA

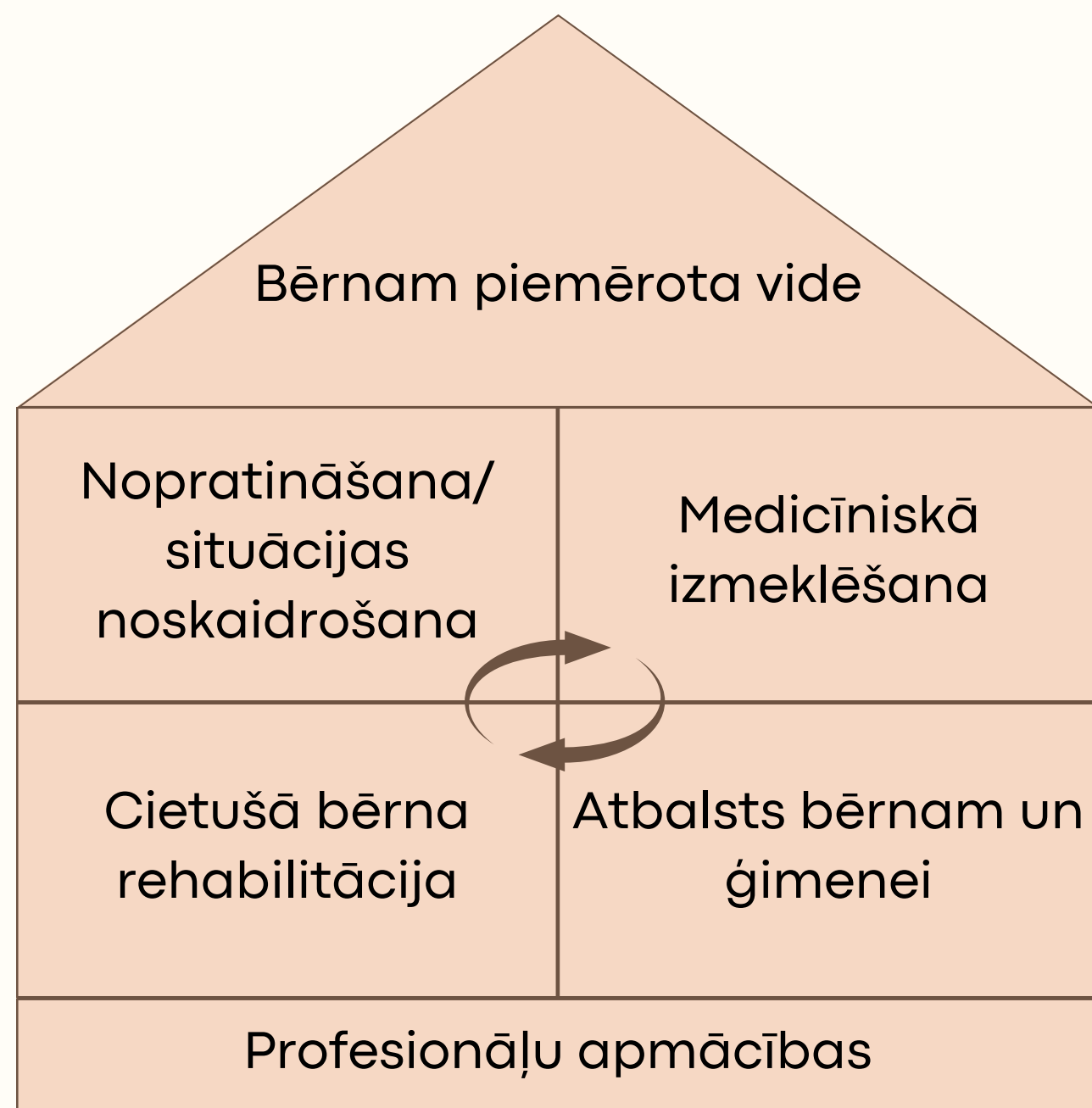
IZMEKLĒŠANA

SOCIĀLAIS DIENESTS

INTERVIJAS DIENA

PARALĒLO PROCESU JOSLAS

Bērna mājas funkcijas

- Palīdzēt cietušajam runāt par vardarbību;
- Minimizēt interviju skaitu (minimizēt re-traumatizāciju un finansiālos izdevumus);
- Vardarbības pierādījumu kvalitātes uzlabošana;
- Kvalitatīvas, atbilstošas rehabilitācijas pieejamības uzlabošana;
- Krīzes terapija cietušajam bērnam;
- **Atbalsts pašvaldībām, t.sk. neskaidro gadījumu risināšanā**

Bērna mājas telpas Pērnavā

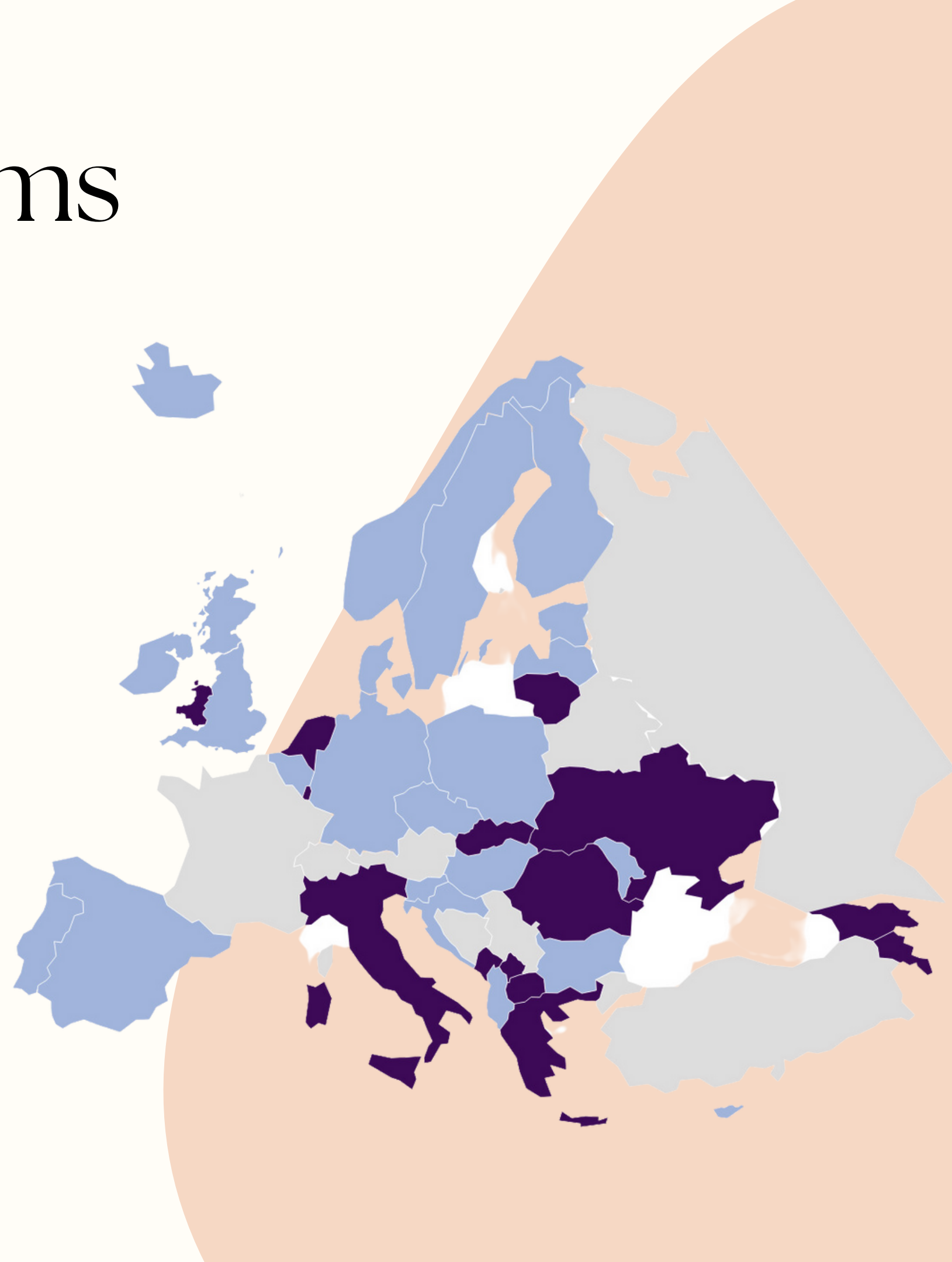
Bērna mājas pakalpojums Eiropā

- 26 valstis, kas ir ieviesušas vai strādā pie Bērna mājas pakalpojuma ieviešanas;
- Islande bija pirmā valsts Eiropā, kas uzsāka Bērna mājas (Barnahus) pakalpojumu 1997. gadā

Visas valstis, kas strādā pie Bērna mājas pakalpojuma ieviešanas atzinušas, ka saskaras ar līdzīgiem izaicinājumiem:

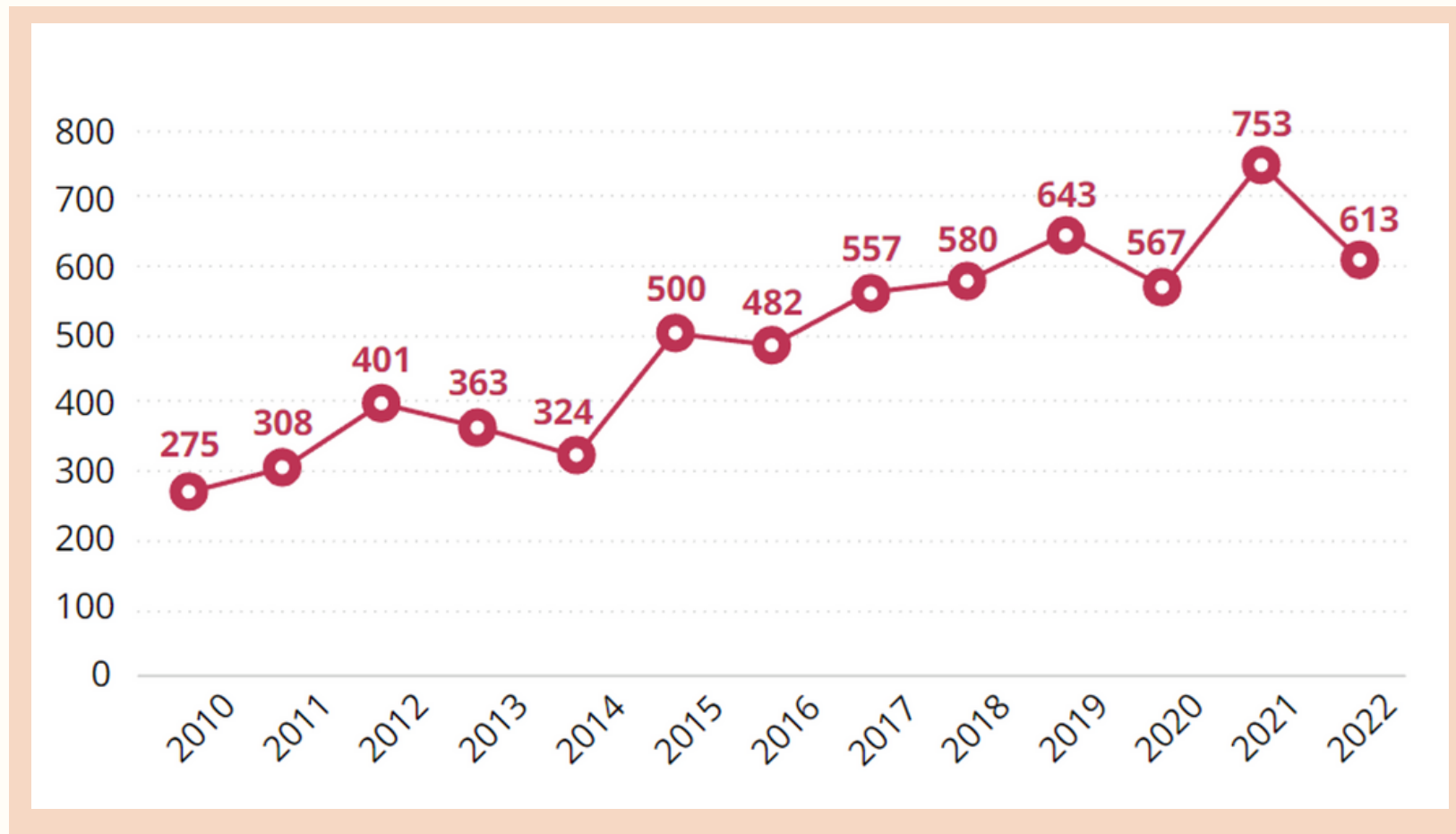
- Kvalificētu speciālistu piesaiste;
- Dažādu jomu speciālistu savešana kopā pie viena galda;
- Sabiedrības izpratnes veicināšana par vardarbības savlaicīgu atpazīšanu

Latvijā ir augsta **bērnu vainošanas kultūra** ne tikai no vecāku, sabiedrības, bet arī speciālistu puses (OECD, 2023).

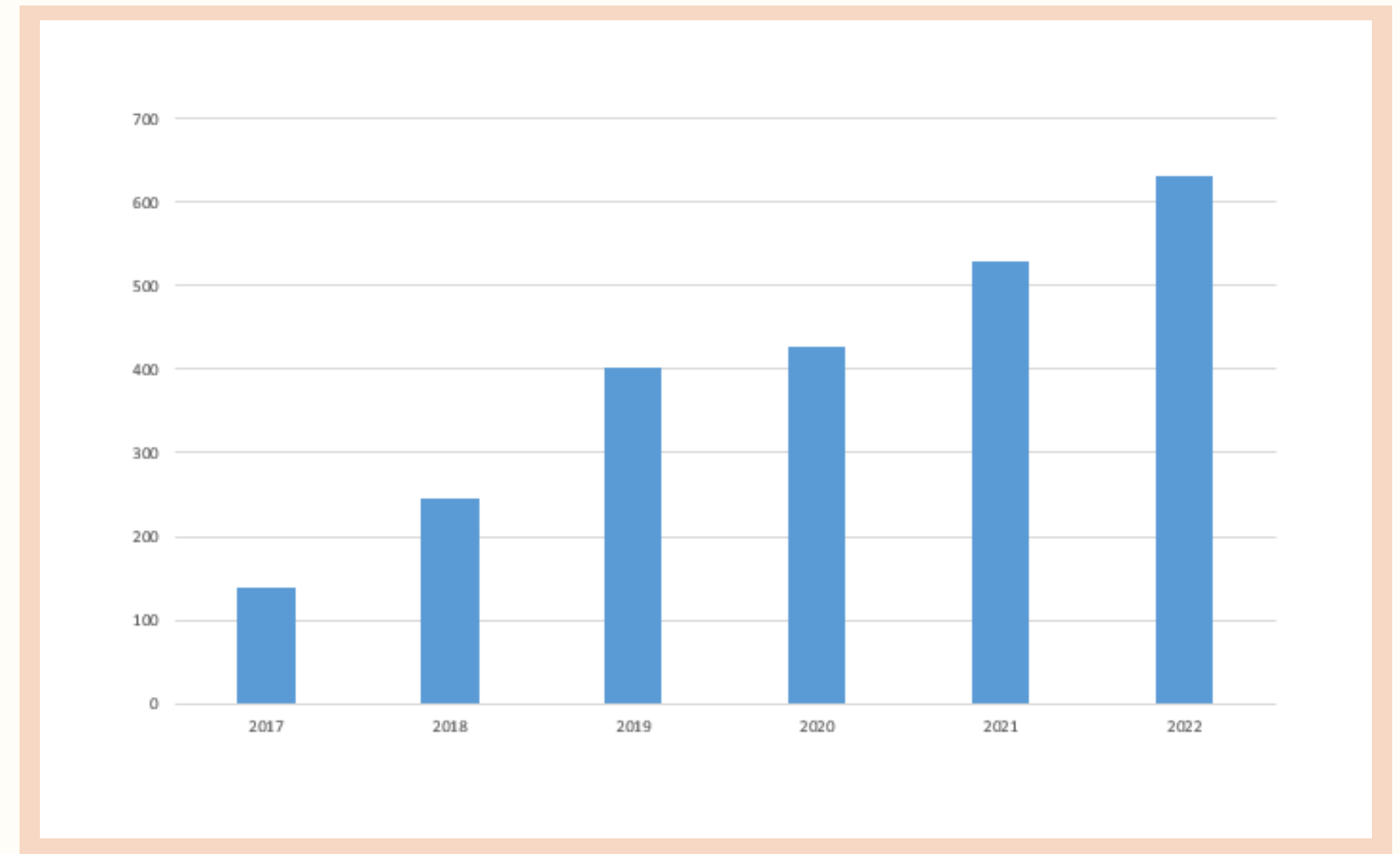

Rezultāti Igaunijā

Pirmā Bērna māja Tallinā 2017. gadā, šobrīd jau 4

Reģistrētie seksuālās vardarbības gadījumi Igaunijā

Pieteikumi Barnahus

Pētījums: Towards a Child-friendly Justice System in Latvia: Implementing the Barnahus model

Bērnības negatīvās pieredzes (ACE)

- Veselības (fiziskās un mentālās problēmas, vielu lietošana)
- nodarbinātības, likumpārkāpumu risks

Izmaksas

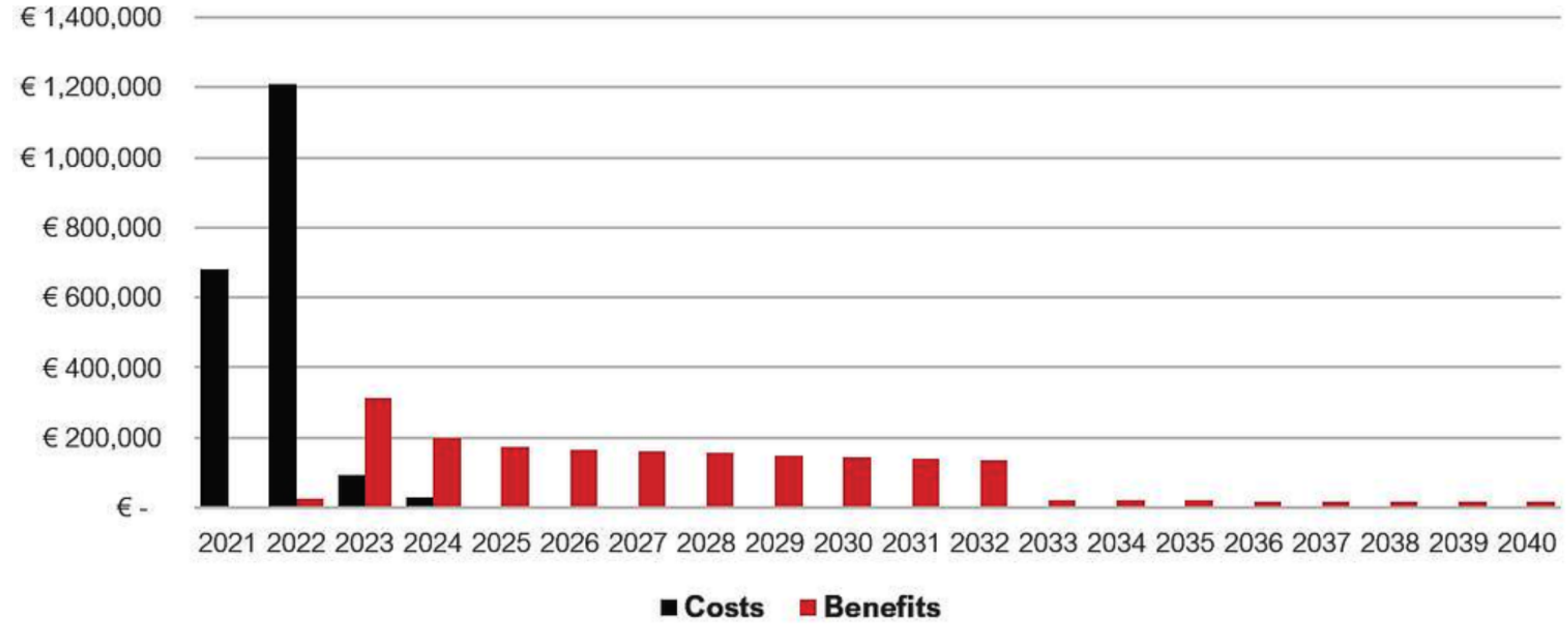
~ 5000 eur gadā (2022) uz bērnu (DP per capita, Consumer Price Index (CPI)) vidējās svērtās izmaksas uz vienu bērnu, kas nepieciešamas viņa turpmākās dzīves laikā (1-81 g vecumam).

**Bērna mājas modelis paredz aprēķinu šīs izmaksas samazināt par 10%,
tātad 500 eur ik gadu gadu bērna dzīves laikā.**

	Scenāriji			
	1	2	3	4
Bērnu skaits gadā	40	40	80	160
BM darbības gadu skaits	20 mēn.	20	20	20
Personāls (psihologi + soc. darb.)	4	4	4	12
Ieguvumu/izdevumu attiecība (1 ieguldītais EUR) 20 gadu garumā	0,95	1,90	2,7	5,3

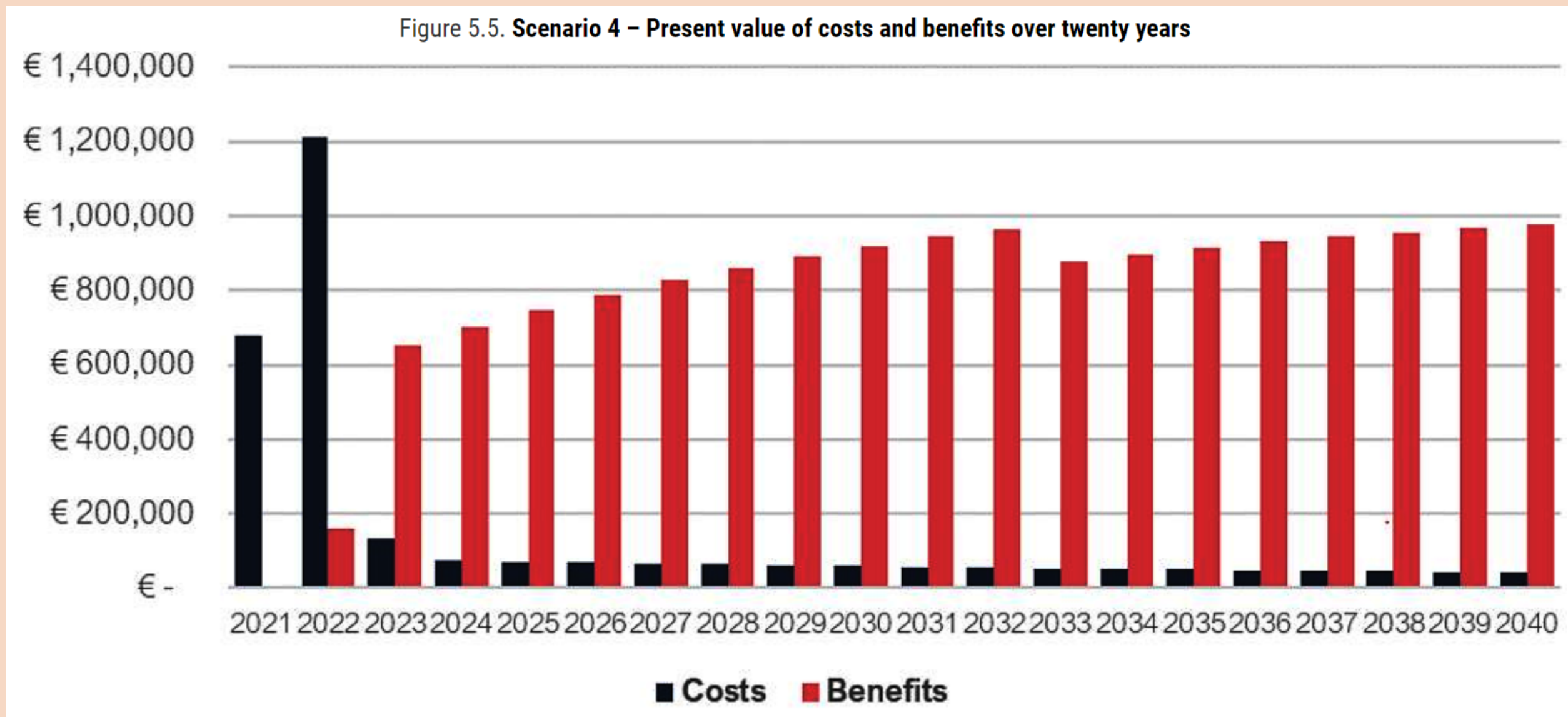
**Investējot 1 eur BM servisā 160 bērniem gadā tas ģenerēs
5.3 eur sociāli-ekonomisko ieguvumu**

Figure 5.1. Scenario 1 – Present value of costs and benefits over twenty years

Scenārijs 1

Scenārijs 4

Grūtības starpinstitucionālajā sadarbībā

- Katrai institūcijai ir savi mērķi, darbības protokoli;
- Darbības ar bērnu notiek, bet tās nav koordinētas;
- Sadarbība prasa laiku un resursus, kas vienmēr trūkst;
- Fokuss uz izmeklēšanu, nevis atbalstu cietušajam bērnam

NB! Pieņemt bērna labākajām interesēm atbilstošus lēmumus var tikai sadarbojoties visiem iesaistītajiem speciālistiem!

Bērna mājas ieviešana Latvijā – pilotprojekts 2017. gadā

- Īstenots centrā Dardedze 6 mēnešu periodā;
- Fokuss – nopratināšana KP vajadzībām (22 bērni no 4,5-17 g.v.);

Kāpēc neturpinājās?

- Atbilstoša normatīvā regulējuma trūkums;
- Sociālās jomas “palikšana aiz borta”;
- Trūka atbalsta un projekta pēctecības – īstais laiks pārmaiņām?

Norvēģu grantu projekts “Atbalsts Barnahus ieviešanai Latvijā” 2021-2024

- Atbalsta nodrošināšana bērniem, kas cietuši no vardarbības vai kļuvuši par tās lieciniekiem, sadarbojoties tiesībsardzības, sociālo un medicīnas jomu pārstāvjiem
- Datu apkopošana un analīze par seksuālas vardarbības pret bērniem izplatību, lai pilnveidotu atbalsta un prevencijas pasākumus

Projekta aktivitātes

Telpu renovācija Bērna mājas vajadzībām;

- Durvis vērs 2023. gada augustā

Normatīvais regulējums:

- BTAL grozījumi par Bērna māju stājas spēkā
01.06.2023
- Izstrādes procesā Bērna mājas MK noteikumi

**Bērna mājas komandas izveide, apmācības un
pakalpojuma uzsākšana;**

Apmācības profesionāļiem.

Pakalpojuma uzsākšana un ilgtspēja

Līdz 2024. gada 30. aprīlim Bērna mājas pakalpojums darbosies ieviešanas/izmēģinājuma režīmā:

- Kapacitātes un kvalitātes izvērtējums;
- Vai Latvijā pietiek ar vienu Bērna māju?

Ilgtspēja noteikta MK Informatīvajā ziņojumā (10.2020.)

- Pienākums uzturēt BM darbību 5 gadus pēc projekta beigām;
- No 2024.gada maija tiks finansēta no valsts budžeta.

Projekta Līgumā (02.2021.)

- Uzturēt 5 gadu termiņā pēc projekta beigām.

Bērna mājas pakalpojuma struktūra

Kā pakalpojums definēts
Bērnu tiesību aizsardzības
likumā

Bērna māja ir Valsts bērnu
tiesību aizsardzības
struktūrvienība

Atradīsies Bērnu klīniskās
universitātes slimnīcas
teritorijā*

Darbību pārrauga BM uzraudzības padome: TM, IeM, LM, VM, VP, Ģp u.c.

*Bērna mājas atrašanās vietai jābūt pietiekami diskrētai, publiski nebūs norādīta konkrēta adrese, lai nepievērstu lieku uzmanību no bērniem un vecākiem, kas nāks uz Bērna māju.

BM komanda uzsākot pakalpojumu

BM vadītājs

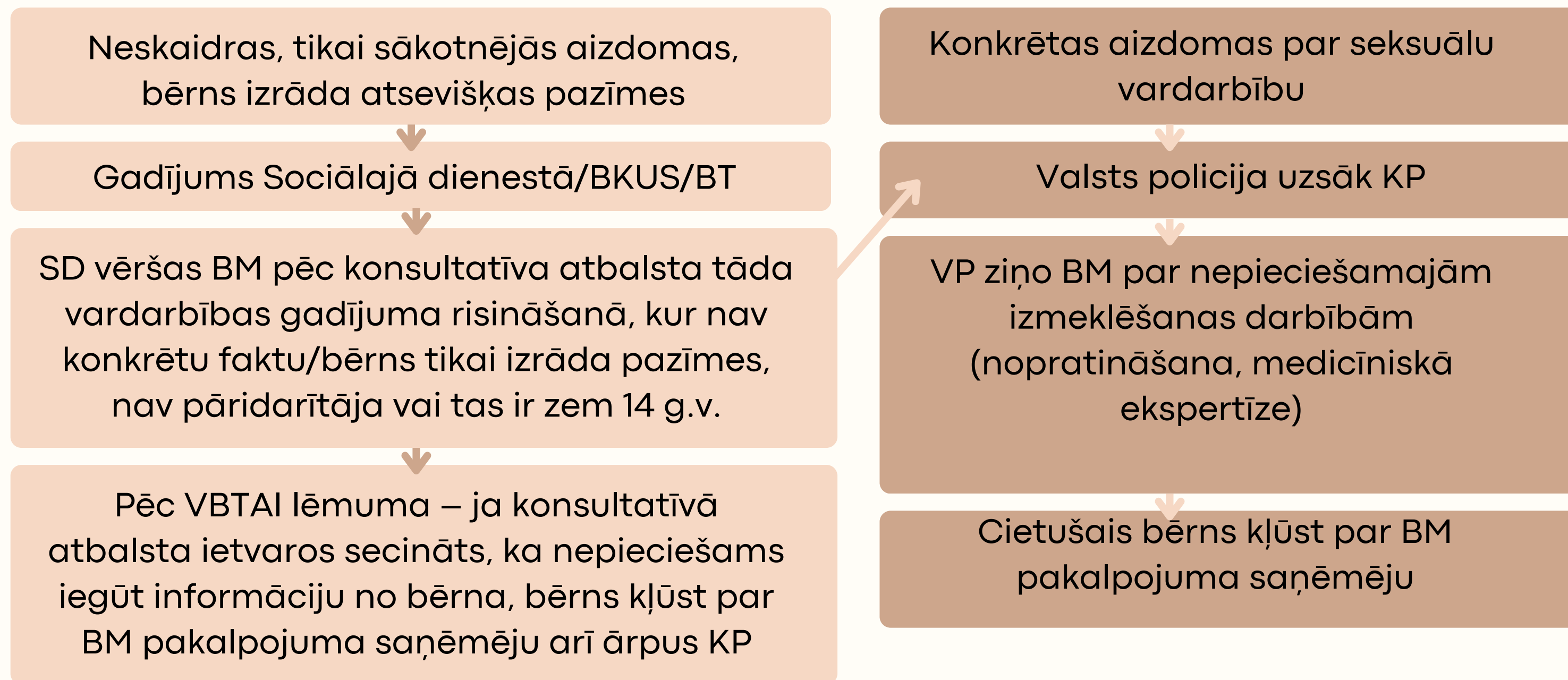
2 psihologi

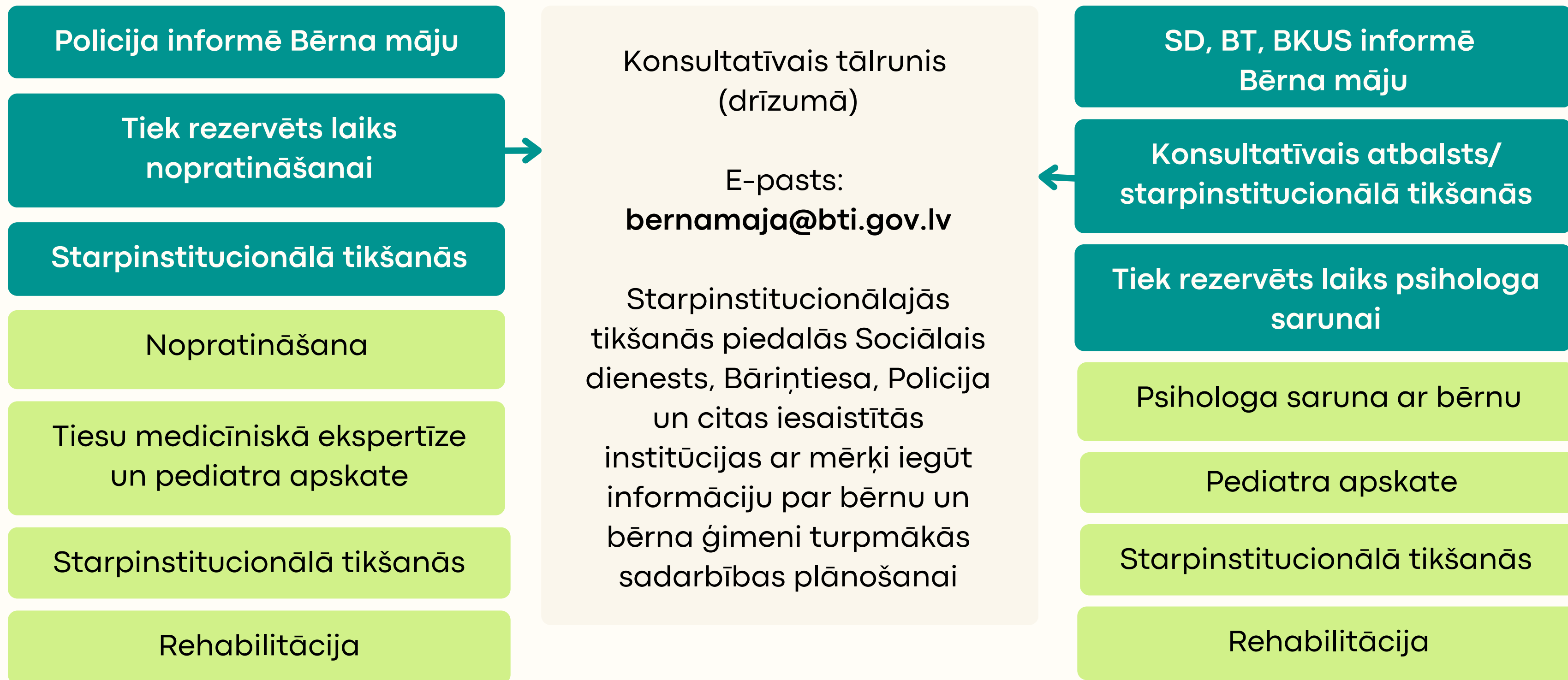
2 sociālie
darbinieki

Eksperts/
analītiķis
(pussslodze)

Administrators

2 ceļi, kā bērns nonāk Bērna mājā (BTAL un MK not.)

Esošā kārtība, kas nemainās

Ziņošanas kārtība par vardarbību:

- BTAL 73.panta pirmā daļa. Katrai personai ir pienākums nekavējoties ziņot policijai, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijai, bāriņtiesai vai sociālajam dienestam par likumpārkāpumu, kas vērsts pret bērnu[...]

Iedzīvotāju konsultēšana un krīzes tālruni:

- Bērnu un jauniešu uzticības tālrunis 116111 (VBTAI, 24/7)
- Noziegumos cietušo atbalsta tālrunis 116006 (Skalbes)
- Krīzes tālrunis pieaugušajiem 116123 (Skalbes, 24/7)

NB! Bērna māja sniegs konsultācijas speciālistiem par darbu ar seksuālas vardarbības gadījumiem.

Esošā kārtība, kas nemainās

Medicīniska palīdzība akūtos vardarbības gadījumos:

- Akūtos gadījumos (piemēram, pēc izvarošanas), cietušais bērns, kā līdz šim nonāk BKUS, kur uz vietas tiek veiktas visas nepieciešamās tūlītējās darbības (medicīniskā palīdzība, ekspertīze, informācijas iegūšana)

Cietušā bērna izmitināšana/nošķiršana no varmākas:

- Lēmums par netuvošanos (var sagatavot arī VP)
- Krīzes centrs (lēmumu var pieņemt VP, pēc tam BT)
- Audžuģimene

Ne jau pati māja var palīdzēt, bet
cilvēcīgas attiecības un cieša
sadarbība speciālistu starpā.

Bragi Gudbrandsson

Paldies!

Veidosim speciālistu sadarbības
tīklu! Mums ir svarīgs jūsu viedoklis.

bernamaja@bti.gov.lv

Izmantotie avoti

OECD. (2023). Towards a Child-friendly Justice System in Latvia: Implementing the Barnahus model. In OECD iLibrary. Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd-ilibrary.org/governance/towards-a-child-friendly-justice-system-in-latvia_83ab7bf5-en